

К.і.н. Жиряков О.Ю., Жиряков К.О.

*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана
Хмельницького, Україна*

Американська історіографія Громадянської війни

Наукова література з історії Громадянської війни має обширний характер. Кожного року з'являються нові наукові праці: статті, монографії, підручники, збірники тез. Багато з них являють собою продовження багаторічних праць істориків.

Дослідження беруть початок ще з перших десятиріч ХХ століття, коли історики та звичайні дослідники намагалися зрозуміти причини запеклої боротьби громадян однієї країни. Основними вважають напрями досліджень, які були проведені у кінці 20-х – на початку 30-х років, коли важливе місце в американській історіографії зайняла економічна і соціальна історія. Саме з цього періоду за думкою Гері Корнбліха розпочався поділ напрямів у вивченні феномену під назвою Громадянська війна у США 1861-1865 рр. на фундаменталістів та ревізіоністів, у 60-ті роки значний вплив набули праці кліометристів. Окрім них, на горизонті досліджень американської історіографії виділяють також праці прогресистів та представників економічної школи [1].

За основу дослідження причин Громадянської війни беруть праці фундаменталістів, ревізіоністів та кліометристів.

Фундаменталісти-історики за основу своїх досліджень брали консерватизм, який пояснює факт неминучості громадянської війни на території США тих часів. Фундаменталісти спираються на роботу В. Е. Б. Дюбуа, захисника «визвольної» пам'яті про війну. Не погоджуючись із підходом Бірдів і зі школою «незграбного покоління», тобто представників економічного напрямку, Дюбуа в своїх працях невпинно наполягав на тому, що рабство було першопричиною, а звільнення – благородною метою

війни. Для Дюбуа громадянська війна була не тільки зіткненням економічних систем, але і війною ідей та ідеологій. Уважно слідкуючи за економікою і ідеологіями Півночі і Півдня, «фундаменталісти», такі як Джеймс Макферсон, Ерік Фонер, Бертрам Уайетт-Браун, Брюс Левін, Джон Ешворт, Брайан Холден Рейд і Шон Віленц, описали ці дві системи як різні і глибоко антагоністичні суспільства; усі вони згодні з тим, що рабство було коренем цього антагонізму [2, с. 256].

Дж. Оукс та інші сучасні «фундаменталістські» вчені вважають, що жителі півночі в 1850-х роках були розділені на два ворогуючі табори: республіканці проти рабства, проти демократів-рабовласників. У 2012 році Оукс опублікував «Національні свободи: Знищення рабства в Сполучених Штатах, 1861-1865», за яку отримав його другу премію Лінкольна (2013). Ерік Фонер назвав роботу «кращою із коли-небудь описуючих складний історичний процес, відомого як звільнення» [3].

Щодо іншого напрямлення, протилежного фундаменталістам – ревізіоністів, вже сама назва ревізіоністської історіографічної течії має на увазі, що до базового прагнення істориків, які до неї належать, була ревізія, перегляд сформованих історичних уявлень. Крім соціально-політичних і економічних причин, які спонукали дослідників відмовитися від визнання американської історії унікальною і безконфліктною. Мабуть, найбільш яскраве вираження цього напряму можна знайти в «Народній історії США» (1980) Г. Зінна, який спробував розглянути всі події американської історії «знизу вгору», з точки зору «принижених і ображених».

Багато сил до зламу усталених історичних уявлень доклали і історики-феміністки, такі як Г. Лернер, які в підсумку прийшли до висновку про необхідність написання особливої, жіночої історії («herstory» замість «history»).

«Сучасні ревізіоністи» зі свого боку слідують за керівництвом Кеннета Стамппа та Девіда М. Поттера. Намагаючись відновити надзвичайні ситуації, можливості та мінливість політики передбезпеки, Штемпп та Поттер

наголосили на спільних цінностях Півночі та Півдня та скаржилися на неспроможність політичних лідерів досягати компромісів, які могли б уникнути війни. Зовсім недавно ревізіоністи, такі як Майкл Холт, Вільям Е. Гієнапп, Вільям У. Фрілінг та Джоел Х. Сіблі, зосередилися на тих політичних дебатах у кожному суспільстві, які не вписуються в лінійну розповідь про суперечки про рабство.

«Кліометрична революція» - тобто поява представників нового напрямлення відбулася у 1960-ті роки. Особливу роль тут зіграла та обставина, що в 1960 році редакторами «Journal of Economic History» стали прихильники кліометричного підходу Дуглас Норт і Вільям Паркер. Тоді ж в США стали регулярно проводитися кліометричні конференції. У цей період в центрі уваги американських кліометристів було вивчення ролі залізниць у розвитку процесів індустріалізації, історії сільського господарства США в XIX столітті, економічної ефективності рабської праці в американській економіці.

Отже, розглянувши історіографію періоду історії США на шляху до Громадянської війни 1861-1865 р.р., було визначено, що основними напрямленнями є праці фундаменталістів, ревізіоністів та кліометристів.

Література:

1. Алентьева Т. В. Причины Гражданской войны (1861-1865) в новейшей американской историографии / Т. В. Алентьева // Новая и новейшая история. 2007. №5. С.66-79 с. Електрон. аналог друк. вид.: <https://america-xix.org.ru/library/alentieva-causes-historiography/>
2. Дементьев И. П. Историческая наука в XX веке. Историография истории нового и новейшего времени стран Европы и Америки / И. П. Дементьев. – М: Простор, 2002. – 432 с.
3. Johnson P. A History of the American People [Електронний ресурс] / Paul Johnson // HarperCollins. – 1997. – Режим доступу до ресурсу: https://ushistory.ru/images/files/A_History_of_the_American_People.pdf.